

PLANLÆGNING AF DET ÅBNE LAND

Over 80% af borgerne ønsker en overordnet styring af udviklingen af landskabet

s. 7

Malmø, markedsplads og masser af inspiration.

Byplanmødets **program** er på gaden – riv ud og hæng op...

s. 11

Bytte bytte købmand. Mere natur og sammenhængende landbrugsjord med **jordfordeling**

s. 11, 15 og 16

Sæt X i Kalenderen

Den 14.-16. september 2016

Studietur til Norges Nasjonale Turistveje

Landskabsarkitektur, turisme, regional udvikling

DANSKE
LANDSKABSARKITEKTER

dansk byplan
laboratorium

Foto: Rejdu Ravnstad Architects

STRATEGISK BYLEDELSE FOR FAGCHEFER

RESERVER PLADS NU

Strategisk Byledeelse for fagchefer er et etårigt kompetenceudviklingsforløb for fagchefer i danske kommuner.

Forløbet med plads til 25 deltagere er en masterclass, et netværk og et læringsrum, som gør dig i stand til at handle strategisk i forhold til de udfordringer, som din kommune står overfor.

NYT HOLD STARTER 31. AUGUST 2016

Tilmeld dig eller få tilsendt program ved at skrive til cbu@dac.dk.
Tilmeldingsfrist den 10. juni 2016

Realdania ktc komdir.dk dansk byplan laboratorium DAC & CITIES DANSK ARKITEKTUR CENTER

Foto: Malmø Stad

Indhold

Tema: Planlægning af det åbne land

Landbruget er stadig en vigtig funktion i det åbne land, men også andre funktioner gør krav på det til fritidsformål, boliger, infrastruktur og meget andet.

Dette temanummer af Byplan Nyt har fokus på, hvordan man kan planlægge for det åbne land, så flere funktioner tilgodeses og der skabes rum for synergier.

- 4
- 5 **Nyt fra netværket**
- 7 **Leder: Leder: Et lille land**
- 10 **Puslespillet kan gå dobbelt op**
- 11 **Lønborg Hede skal ud af isolationen**
- 15 **Byplanmødet 2016. Program**
- 16 **Naturområde med vilde potentialer**
- 18 **Lav marken om til baghaver**
- 20 **Danmark til Eideren**

**Statslig planlægning-
baseret på dialog**

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Ny W. Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Mail: nwo@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
nwo@byplanlab.dk,
bestilles senest
15. august 2016

Layout
Tor-Olof Johansson

Forsidefoto
Skive Landskab

Oplag
XXXX

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Signerede artikler står for
forfatterens regning, usignede
for den ansvarshavende
redaktørs regning.

Byplan Nyt 3-16 udkommer i
September 2016.

NYT FRA NETVÆRKET

PETER - ARKITEKTEN PETER BREDSORFF

En af Fingerplanen fædre -Peter Bredsdorff- får nu sin egen biografi. Peter Bredsdorff fik som professor på Kunstakademiets arkitektskole stor betydning for en hel generation af arkitekter samt planlægningen og udviklingen af vel-færdssamfundet. Biografien er udkommet på forlaget Bogværket.

Bogvaerket.dk

CHANGING METROPOLIS III

På baggrund af Metropolis Laboratories og festivals 2012-2015 har Københavns Internationale Teater samlet en antologi med tekster, interviews og beskrivelser af performances, der alle kredser om sammenhængen mellem by og kultur. Antologien indeholder blandt andet et afsnit med teoretiske artikler om kulturelle aspekter af byplanlægning, samskabende planlægning og midlertidighed.

Læs mere på kit.dk

DEN ITALESATTE PLANLÆGNING

Nu udkommer det tredje og sidste bind i serien om Dansk Byplanlægning. Dennis Lund har skrevet bogen, som beskæftiger sig med tiden fra 1992 til 2015. De andre bind er Arne Gårdmands Dansk byplanlægning 1938-1992, og Hans Helge Madsens Skæv og National, dansk byplanlægning 1825-1938.

Læs mere på bogvaerket.dk

FORNYELSE AF FINGERPLANEN

Erhvervs- og vækstminister Troels Lund Poulsen ønsker at tage hul på en fornyelse af Fingerplanen. Der lægges op til at revisionen skal foregå i 2 spor. Et "hurtigt spor" til afgrænsede ændringsforslag, som skal være med til at sikre vækst i hovedstadsområdet og skal med i den første revision, der forventes offentliggjort i begyndelsen af 2017. Samt et "udredningsspor", der tager fat på at klarlægge behovet for større og mere grundlæggende ændringer af Fingerplanen. Målsætningen er at gennemføre disse med virkning fra 2018.

Dansk Byplanlaboratorium, der i sin tid var med til at lave Fingerplanen, vil følge arbejdet tæt.

Læs mere på evm.dk

KNUDEPUNKT FOR INNOVATION

Fremtiden byder på større urbanisering og dermed et stort behov for bæredygtige produkter, der kan være med til at skabe liveable cities. Et marked hvor Danmark har stolte traditioner, høster international anerkendelse og kan vækste. Det mener i hvert fald Realdania, Københavns Kommune og Erhvervs- og Vækstministeriet, der står bag BLOXHUB. Håbet er, at Hub'en vil blive et knudepunkt for innovative samarbejder mellem start ups, små- og mellemstore virksomheder, internationale corporates, forskningsinstitutioner og andre, der fagligt arbejder i krydsfeltet mellem arkitektur, design, byggeri og IT.

Læs mere på Realdania.dk

MANGE JORDFORDELINGSAFTALER

Ifølge miljø- og fødevarerminister Esben Lunde Larsen kan landbrug og natur sagtens gå hånd i hånd. Det viser et stigende antal jordfordelingsaftaler. I 2015 har knap 450 landbrugsejendomme været involveret i jordfordelingsaftaler, hvor landbrugsjord er blevet solgt til 19 forskellige projekter.

Læs mere på mfvm.dk

Leder

Et lille land

Fortidens helte opdyrkede landet. I 1800-tallet foregik der en kæmpe forvandling af det danske landskab. Plantager blev anlagt, søer og fjorde blev inddæmmede og land blev lagt under plov. Der var en vældig aktivitet. Men ikke alle var lige begejstrede. HC Andersen, skrev i 1859:

"Skynd dig, kom! Om føje år heden som en kornmark står".

Der opstod landbrug overalt, og i 1950'erne var der 200.000 selvstændige landbrug. Det danske kulturlandskab var skabt. Det er stadig vores fælles reference og vi har i dag en miljø- og fødevarerminister, der netop er blevet citeret for at sige, at for ham er en rapsmark også natur.

Men markerne til de 7-10.000 industrielle heltidslandbrug vi har tilbage har ofte et ringe naturindhold.

” Alt kan ikke løses ved at bytte arealer. Der skal også prioriteres

Sammenlægningen af de mange små brug har også betydet, at rigtig mange bedrifter har spredte jorde. Det giver en uhensigtsmæssig drift og meget transport. Derfor er der opstået en god ide. Nemlig jordfordeling. I Skive, i Jammerbugt og i Ringkøbing-Skjern forhandles der om at samle jorderne i større enheder. Landmændene får en mere rationel drift, sårbare naturtyper friholdes, kommunerne kan tilbyde udsigtsgrunde og der etableres nye rekreative stier.

Men alt kan ikke løses ved at bytte arealer. Der skal også prioriteres. Vi vil mere, end vi har plads til – også selvom vi begynder at planlægge for spændende, multifunktionelle landskaber. Skal vi begrænse byvæksten? Skal vi have mere skov? Skal landbrugsarealet udvides i forbindelse med omlægning til økologisk drift? Skal der være plads til vindmøller og biogasanlæg? Og vil vandstandsstigningerne betyde, at vi får stadig mindre areal? Det er store og væsentlige spørgsmål.

Teknologirådets 250 repræsentativt udvalgte borgere ønsker mere skov og sammenhængende naturområder. For mig er det også voldsomt interessant at ca. 90% ønsker mere styring. I mine ører betyder det, at der er behov for mere planlægning – men det er måske bare mig?

Ellen Højgaard Jensen, Direktør for Dansk Byplanlaboratorium

UNGDOMSBYEN I AARHUS

En særlig "Gellerup sten", solbeskinnede tagterasser og en grøn stiforbindelse er blot nogle af elementerne i den fysiske transformation af Gellerup, der over de næste 20 år skal udvikles til en attraktiv, levende og mangfoldig bydel i Aarhus – Ungdomsbyen. De 12.500 m² er fordelt på 354 ungdomsboliger placeret i 7 klynger omkring uformelle møder og fællesskaber. Alle de udadvendte funktioner er placeret i stueetagen, der skal føre til liv i området. Planen at skabe er et stærkt iværksættermiljø, der skal tiltrække studerende og lokale beboere med iværksætter-drømme. Læs mere på bbbo.dk

Puslespillet kan gå dobbelt op

Planlægningen af det åbne land i Danmark er ved en korsvej. Skal det være markedsstyring eller lokalt forhandlingsplanlagte løsninger fremover?

Af Anne Mette Ehlers

“Det spændende ved det danske landskab er, at det hele er et resultat af planlægning. Alt er udnyttet og matrikuleret som individuel ejendom. Vi har hverken outback, stateland eller ‘Kongens Land’, som bare ligger hen som fælles- eller statseje. Alt har en funktion, hvad end det er landbrug, byer, skov, natur, sommerhuse, transport eller energiproduktion.”

Forsker og landinspektør ved Institut for Planlægning ved Aalborg Universitet, Esben Munk Sørensen, ser på planlægningen gennem tiden. Han starter med at sætte en tyk streg under Danmarks begrænsede plads.

Allerede i slutningen af 1800-tallet var de sidste fællesskaber omkring overdrev og hedearaler inddraget til agerjord – de var opmålt og matrikuleret. Landvinding og opdyrkning af vådområder foregik i stor stil frem til 1950'erne, hvor vi nåede op på 200.000 selvstændige landbrug. I dag er der 7-10.000 industrielle heltidslandbrug i en spredt mosaik af hurtigvoksende bedrifter med dyrkningsterritorier og -marker viklet ind i hinanden.

Esben Munk Sørensen, landinspektør og forsker ved Institut for Planlægning, Aalborg Universitet.

” Det spændende ved det danske landskab er, at det hele er et resultat af planlægning. Alt er udnyttet og matrikuleret... ...Alt har en funktion, hvad end det er landbrug, byer, skov, natur, sommerhuse, transport eller energiproduktion.

Tidens ønske er mere natur

De sidste 250 års skiftende landskab- og udstykningspolitik har ændret landskabet i forskellige ryk. I øjeblikket står vi foran en ny periode, og vi skal træffe nogle valg. For det er for alvor ved at gå op for os, at det intensive landbrug presser naturgrundlaget for hårdt. I følge Naturstyrelsen er 340 plante- og dyrearter udryddet siden 1850, og de forsvinder mellem 100 og 1000 gange hurtigere end de ville gøre naturligt.

“Wilhelmudvalget dokumenterede et behov for at gøre plads til mere og bedre natur. Det er dog ikke anderledes, end at planlægningen af landskabet altid har udviklet sig i takt med tidens ønsker til ejendomsudviklingen,” pointerer Esben Munk Sørensen.

En lang række naturgenopretningsprojekter viser, at det kan lade sig gøre i praksis at designe og genskabe natur. “I områder med naturopretning kommer arterne hurtigt tilbage, som for eksempel i Vilsted Sø, der blev fyldt med vand igen eller Skjern Å, der blev ført tilbage til sit oprindelige løb.”

Hovedformål	I dag	År 2050
Landbrug	61%	Måske større
Energiproduktion på landbrugsjord	1%	10%?
Skov	15%	20-25%
Natur- og vådområder	12%	25-30%
Sommerhus- og fritidsområder	1%	1,5%?
Byområder	8%	10%?
Transport	2%	3%?
I alt	100%	mere end 130%

Et typisk heltidslandbrug består i dag af en samlet bedrift med jorder spredt over et større landbrugsområde. Det skyldes enkeltvise tilkøb af jorder og ejendomme over en lang periode. Det giver en meget fragmenteret landbrugsbedrift, hvis arrondering kan forbedres ved at skabe mere sammenhæng i de spredte jorder. Illustration: Esben Munk Sørensen.

Skjult reserve i jordbytte og multifunktionalitet

Hvordan får vi plads til mere, når pladsen allerede er brugt? I følge Esben Munk Sørensen kan man få frigivet nogle reserver, hvis man rydder op efter 70'ernes strukturudvikling, hvor ekspanderende heltidslandbrug opkøbte jord spredt rundt omkring i landskabet - blandt andet med stigende landbrugstrafik på de små kommuneveje som følge.

Metoden er jordfordeling, den gammelkendte, frivillige 'bytteordning' mellem landmænd. Men i en ny form, hvor lokale ønsker indarbejdes i planerne. Uafhængige planlæggere etablerer i samarbejde med lodsejerne og kommunerne bytteaftaler, så de samlede arealer bliver bedre udnyttet til de ønskede formål.

Metoden følger anbefalingerne i Landbrugskommissionens rapport "Natur og Landbrug - en ny start" fra 2013, hvor der er fokus på lokale landskaber og værktøjer, der fremmer frivillige lokale løsninger i stedet for centrale statslige udmeldinger.

Brug for ny planlægning

Esben Munk Sørensen mener,

jordfordeling er den eneste rigtige metode til at få puslespillet til at gå op.

"Vi står overfor en periode, hvor landbrugsenhederne vil blive endnu større, og vi samtidigt skal have en ny balance i forhold til natur og biodiversitet. Her er jordfordeling det nødvendige redskab til en ny lokal, ejendomsudformende planlægning, som skaber vækst både for natur og erhverv, ikke mindst på grund af frivillighedsaspektet. Siger du til landmand - eller en hvilken som helst anden ejer af fast ejendom - at han skal ændre sin arealanvendelse til natur, stejler han. Men får han erstatningsjord, der tilmed kan være tættere på og bedre egnet til produktion, vil han gerne afstå til naturformål."

Et andet centralt nøgleord er multifunktionalitet. Samme areal kan nemlig have flere funktioner på en gang, som fx energiproduktion, grundvandssikring, rekreation, naturpleje eller landbrug.

"Med god planlægning bliver der plads til både produktionsforøgelse i landbruget og mere natur. Det afgørende er metoden i form af en forhandlingsbaseret planlægning, der

inddrager de berørte", slutter Esben Munk Sørensen.

Projekt ser på det åbne lands potentialer

Hvordan prioriterer vi den fremtidige brug af landets arealer? Teknologirådet behandler spørgsmålet i det to-årige projekt "Prioritering af fremtidens arealanvendelse i Danmark." Opgaven er at frembringe synergier og prioritere for at undgå konflikter i tide. Der kommer anbefalinger med fokus på fremtidige udfordringer som bæredygtighed, biodiversitet, sameksistens mellem natur og landbrug, transport og nye energiformer. Projektet er et samarbejde med Aalborg Universitet og er støttet af VELUX FONDEN.

Læs mere på tekno.dk

Det danske landskab er et resultat af planlægning. Det har gennem tiderne været opdyrkning, landvinding, intensivering, udflytning, bosætning, beskæftigelses- og familiepøolitik. Billedet er fra udstykningstidens (1899-1960) skabelse af nye familielandbrug. Nu er udfordringen en integreret vækst- og naturfremme. Samt måske hvordan man håndterer afvikling af helårsbeboelse i nogle områder og det modsatte i andre.

Bredt funderet projekt ser jordfordeling som løsning

Projektet 'Collective Impact Det åbne land som dobbelt resource' har så forskellige parter som Bæredygtigt Landbrug, Danmarks Jægerforbund, Danmarks Naturfredningsforening og Landbrug og Fødevarer. De arbejder sammen for at skabe fælles løsninger, der kan håndtere de mange interesser og måder, man kan anvende landskabet på. Et helt centralt redskab er multifunktionel jordfordeling i lokalområder.

Læs mere på Collectiveimpact.dk

Lønborg Hede skal ud af isolationen

Ringkøbing-Skjern Kommune har en drøm om at omdanne Lønborg Hede fra lukket land til en offentlig naturperle. Som forsøgskommune i Collective Impact initiativet "Det åbne land som dobbelt ressource" er drømmen nu tæt på at blive til virkelighed.

Af Charlotte Daugbjerg Sørensen

"Lønborg Hede er det smukkeste hedelandskab, man kan forestille sig, men det er ikke særligt tilgængeligt. Området er næsten isoleret fordi det er omgivet af skov, private jordlodder og landbrugsarealer, der nogle steder kiler sig ind i hedelandskabet. Vil man frem til heden, er det med fare for at fare vild - og det er ærgerligt, for der er tale om en naturperle i verdensklasse," fortæller Tanja Kaiser, projektleder i konsulentfirmaet Landudviklerne med ansvar for jordfordelingsprojektet i Ringkøbing-Skjern Kommune.

Fra skepsis til god dialog

Dele af Lønborg Hede er fredet på grund af sine naturværdier og uforstyrrede landskaber. Området er en del af Natura 2000 – et netværk af udpegede naturområder i EU, der har til formål at beskytte sjældne arter og naturtyper. I dag ligger dyrkede marker helt tæt på Natura-2000 området. De afvander til Styg Bæk, der igen afvander til Ringkøbing Fjord, som i forvejen er belastet af kvælstof. Hvis man kunne bytte nogle af markerne tæt på heden kunne man – ud over muligheden for et sammenhængende og storslået hedeareal - forbedre vandkvaliteten i Styg Bæk og Ringkøbing Fjord og mindske belastningen fra okker, kvælstof og fosfor.

"Projektet har kørt siden efteråret 2015, hvor man blandt andet har taget kontakt til de mere end 100 forskellige jordejere, der ejer jordlodder rundt om heden. Det er med andre ord noget af et puslespil der skal gå op, og det er klart, at sådan et projekt til at begynde med vækker skepsis hos nogen. Men der har været god dialog og ejerne af de helt centrale

arealer er heldigvis interesseret i at bytte den magre sandjord på heden til jord tættere på deres egen gård," siger Tanja Kaiser og fortsætter:

"Det vil sige, at vi på nuværende tidspunkt kan gå videre med et projekt, hvor vi kan få kædet naturen sammen, og hvor vi kan høste nogle miljømæssige gevinster i relation til Styg bæk og Ringkøbing Fjord." •

Lønborg Hede har et stort rekreativt og oplevelsesmæssigt potentiale, hvis det bliver åbnet op for lokale og turister.

Naturområde med vilde potentialer

Tæt på vesterhavskysten kan en mosaik af små jordlodder blive Danmarks største sammenhængende naturområde.

Af Charlotte Daugbjerg Sørensen

I Jammerbugt Kommune ligger et råt, viltet og helt unikt naturområde med sjældne, U-formede parabelklitter. I området, der ligger tæt på kysten mellem Bulbjerg og Slettestrand, findes desuden sjældne arter af sommerfugle, padder og orkidéer, ligesom det er tilhørssted for hjortevildt, herunder mange kronstyr. Men klitterne er mange steder groet til og de sjældne arter er i farezonen, blandt andet fordi der hidtil ikke har været en samlet strategi til både at benytte og beskytte området.

”Med jordfordeling som redskab kan området blive Danmarks største sammenhængende naturområde, hvor naturpleje, friluftsliv og turisme går op i en højere enhed”, siger Marianne Fisker, projektleder i Jammerbugt Kommune. Hun er lige nu i fuld gang med et pilotprojekt med multifunktionel jordfordeling. Projektet er en del af Collective Impact-initiativet Det åbne land som dobbelt ressource, som samler 12 parter på tværs af landbrugs- og skovbrugserhverv, grønne organisationer, øvrige brugere af det åbne land samt kommuner. Parterne har modtaget finansiering fra Realdania til at gennemføre projektet. Jammerbugt Kommune udvikler sideløbende en helt ny metode til planlægning af det åbne land, som skal rulles ud i forbindelse med Kommuneplan 2017.

Naturkød og robuste stiforløb
”Multifunktionel jordfordeling er en fin nytænkning af

jordfordelings-redskabet og det har vist sig at være et langt mere smidigt redskab end fx en fredning af så stort et naturområde”, fortæller Marianne Fisker. Det går ud på, at de landmænd, som fortsat ønsker at dyrke jorden som hidtil, tilbydes andre arealer uden for klitområdet – arealer som ideelt set både vil ligge tættere på bedriften og være af bedre dyrkningsværdi. Samtidigt søges ejere til arealerne inde i klitområdet, som ønsker at dyrke dem naturnært. Det hele foregår frivilligt og i respekt for den enkelte landmands ønsker.

”Der er i forvejen et stærkt lokalt engagement i Jammerbugt, og det er på relativt kort tid lykket at få aktive borgere, foreninger og turismeaktører til at mødes på tværs af interesser. Derfor har vi nu et katalog fyldt med kreative idéer og løsningsforslag, der tilgodeser både landbrug, natur og lokal udvikling,” fortæller Marianne Fisker.

Blandt idéerne er produktion af naturkød, dvs. lokal fødevarerproduktion med dyr, der har græsset i området. Ligesom der generelt er et stort ønske om bedre information og nemmere adgang til området.

”Målet er, at områdets natur forbliver uforstyrret samtidigt med, at adgangen bliver løftet med for eksempel information og robuste stiforløb. Det er nu inden for rækkevidde takket være et godt samspil mellem lokale foreninger, borgere og lodsejere”, siger Marianne Fisker. •

Fotograf: Claus Bjørn Larsen

Der er i projektområdet mellem Bulbjerg og Slettestrand god mulighed for at genskabe Danmarks største sammenhængende naturområde. I den statsejede Thorup Plantage er en af de store parabelklitter blevet ryddet for trævækst, så man kan se den specielle klitformation.

Fotograf: Claus Bjørn Larsen

Multifunktionel jordfordeling handler om dialog, og lokalbefolkningen har bidraget særdeles aktivt med idéer og løsningsforslag, bl.a. på et velbesøgt lodsejermøde i april 2016.

Danmark til Eideren!

Lige om lidt vokser vi ud af vores land – i hvert fald, hvis alle ønsker om fremtidens arealanvendelse skal tilgodeses. Teknologirådet har derfor inviteret hr og fru Danmark til debat om, hvordan Danmark skal se ud i fremtiden.

Af Ulf Joel Jensen

Der er brug for mere planlægning i Danmark. Vi har brug for en bedre og mere central styring af udviklingen, som helt overordnet skal være grøn og klimavenlig.

Det er den overordnede konklusion, efter Teknologirådet tidligere i år afholdt et borgertopmøde for 250 danskere, hvor deltagerne dagen igennem diskuterede fremtidens arealanvendelse. Baggrunden for mødet er bl.a. beregninger fra Aalborg Universitet, som entydigt viser, at Danmark lige om lidt simpelthen bliver for lille.

I hvert fald, hvis alle ambitionerne om fremtidens arealanvendelse skal indfris: Byerne vokser og der er brug for mere plads til en forbedret infrastruktur. Samtidig er det politisk bestemt, at skovene og naturen skal vokse og landbruget optager stadigvæk størstedelen af det danske areal. Faktisk har vi har brug for et ekstra landområde på størrelse med Fyn, hvis vi skal komme i mål med alle fremtidsønsker.

Mere natur – mindre landbrug

Som samfund er vi med andre ord tvunget til at prioritere. En vanskelig øvelse, som også deltagerne ved borgertopmødet kunne konstatere. For hvor skal pladsen, til eksempelvis større og mere sammenhængende natur komme fra? Byerne? Hvor skal vi i givet fald bo? Eller skal vi tage pladsen fra landbruget, som brødføder os og millioner af mennesker uden for

” I dag tales planlægningsopgaven ned. Men der er brug for en national planlægningsindsats – det viser selve dagens overordnede dilemma med al ønskelig tydelighed

Steen Gade, medlem af Fremtidspanelet

landets grænser? Og hvordan harmonerer det med ønsket om, at stadig mere skal omlægges til endnu mere pladskrævende økologisk drift?

Alligevel var udfaldet af dagens diskussioner og afstemninger i mange tilfælde overraskende klart: Det store flertal ønsker både mere skov og større sammenhængende naturområder, mens bare 6 procent ønsker, at mere jord skal under plov. Desuden var der næsten fuldkommen enighed om, at landbruget altid skal tage hensyn til miljøet – også selvom det kræver, at der omlægges til økologi.

Borgerne tør mere end politikerne

Det blev også bemærket af Steen Gade. Han er tidligere medlem af folketinget (SF) og medlem af det fremtidspanel, som er politisk udpeget til at deltage i den offentlige debat om spørgsmålet:

”Der er et markant mod blandt deltagerne i dag. De er meget mere ambitiøse i deres ønsker, end Christiansborg hidtil har været klar til at

imødekomme. Der tegner sig fx også et markant flertal for at beskytte de danske kyster og et flertal for at opføre vindmøleparker, hvilket har været lidt af en politisk øm tå. Borgerne både tør og vil simpelthen mere end politikerne”.

Tilbage i kongrescenteret summede salen af diskussionslyst, og selvom stemningen var god og respektfuld, var der både gestikuleren og frustrationer mellem de højlydte grin. De 250 deltagere var delt op i mindre grupper, som hver især havde repræsentanter fra forskellige interesseområder. Deltagerne blev således konfronteret med, at det er vanskeligt at argumentere lodret imod landbruget, når man ser en presset landmand i øjnene.

Mere planlægning, tak!

Et andet markant afstemningsresultat fra borgertopmødet viser, at mellem 86 og 95 procent af borgerne på mødet ønsker en mere overordnet styring af udviklingen. Det vil sige, at

250 danskere fra hele landet, udvalgt så de repræsenterer alle erhverv, aldersgrupper og begge køn, deltog i debatten om Danmarks fremtid i Odense Kongrescenter

enten staten eller en tværkommunal størrelse (fx regionerne) styrer, hvor stort et areal, der skal udlægges til eksempelvis landbrug, skov og natur.

”Det er både markant og meget interessant, fordi det går stik mod den aktuelle politiske udvikling: I dag tales planlægningsopgaven ned. Men der er brug for en national planlægningsindsats – det viser selve dagens overordnede dilemma med al ønskelig tydelighed. Vi vil mere, end vi har areal til, derfor er der brug for at prioritere og lægge planer på tværs af kommuner, institutioner og særinteresser”, siger Steen Gade, som afslutningsvis understreger, at han vil bringe resultaterne fra borgertopmødet med videre i den politiske debat.

”Det har været en spændende dag fyldt med kvalificerede bud på, hvad danskerne rent faktisk mener. Alle deltagere er blevet klædt grundigt på til at forholde sig til problemstillingerne, der diskuteres. Derfor løfter udbyttet af en sådan dag sig langt over opinionsundersøgelser: Det er informerede menneskers stillingtagen – og det er et særdeles værdifuldt input til det politiske arbejde. Det skylder politikerne at tage seriøst”. •

Læs mere på Tekno.dk

Preben Borregaard, bosat i Nærum

Hvordan har du oplevet borgertopmødet?

- Det har været en god, spændende og informativ dag. Informationsmaterialet var utrolig godt og oplysende på en række områder, som jeg ikke vidste noget om.

Hvad har overrasket dig?

- Det overrasker mig, at det danske landbrug dels har så stor overproduktion – og dels anvender så enorme arealer på at dyrke foder til dyrene.

Hvordan løser vi så det overordnede problem?

- Det er let nok! Vi skal have Danmark til Eideren eller Skåne tilbage fra svenskerne...

Henrik Keil, bosat uden for Køge

Hvordan har du oplevet borgertopmødet?

- Der har været rigtig gode diskussioner. Det var befordrende, at grupperne var så sammensatte. Der var ikke enighed rundt om bordet, men det var bare med til at løfte diskussionen.

Hvad har overrasket dig?

- Jeg er vel mest overrasket over, at alle var klar på at skære i landbruget – også mange af dem, som selv har en direkte tilknytning til erhvervet.

Hvordan løser vi så det overordnede problem?

- Det er vanskeligt. Vi har jo givet nogle bud i afstemningerne, men det er umuligt at overskue, om det løser problemet – eller der stadig mangler plads, hvis man følger vores anbefalinger i dag.

Lav marken om til baghaver

Hvad sker der når en flok landmænd og byens øvrige borgere går i tænkeboks sammen? Skive Kommune har høstet utraditionelle idéer til positiv udvikling som led i et jordfordelings-projekt

Af Charlotte D. Sørensen

Hvorfor ikke inddrage jord fra de marker, der grænser op til byens parcelhuse, så husene kan få en større baghave? Større matrikler kan nemlig være et redskab til at tiltrække nye familier. Det er blot en af de mange idéer, som er udsprunget af Skive Kommunes arbejde med to jordfordelingsprojekter i Nordfjends – et landdistrikt på over 2.000 hektar med udsigt over Limfjorden og med et stort potentiale for kultur- og naturoplevelser.

”Vi har oplevet en overvældende interesse hos både landmænd og øvrige borgere for at mødes og finde fælles løsninger til en positiv udvikling i deres lokalområde. Folk er mødt op med ønsket om at finde løsninger, der styrker hele området og ikke bare den enkeltes interesser,” siger Line Byskov, der arbejder som projektleder med jordfordeling i Skive Kommunes Teknisk Forvaltning. Hun fortsætter:

”Vi har de seneste år fået skabt en værdifuld og frugtbar dialog om muligheder og planlægning i Nordfjends på tværs af borgere og landmænd, hvor jordfordeling løbende er kommet til at spille en stor rolle. De vil gerne være med til at skabe en ny udvikling i området. Det har været fantastisk at se folks stolthed og kærlighed til deres nærområder, og de ser jo potentialer i områderne på en helt anden måde end os herinde på kommunen.”

Nytænkende brug af jordfordelingsredskabet

Skive Kommune er lige nu projekt-kommune i Collective Impact-samarbejdet Det åbne land som dobbelt ressource, hvor 12 parter fra landbrugs- og skovbrugserhverv, kommuner, grønne organisationer og øvrige brugere af det åbne land deltager og har igangsat projektet om multifunktionel jordfordeling. Dermed bygger Skive Kommune videre på projektet 'Fremtidens Landskaber' under Københavns Universitet, som Skive Kommune har deltaget i siden 2013. De to projekter er nu flettet sammen under overskriften "Liv og Limfjordslandskab i Nordfjends". Undervejs har der været adskillige borgermøder og workshops med deltagelse fra både landmænd og øvrige borgere. Det intense fokus på jordfordeling munder ud i et naturgenopretningsprojekt ved Nørresø – et kommunalt vådområdeprojekt – samtidig med at kommunen, borgere og landmændene i skrivende stund er midt i processen med multifunktionel jordfordeling som led i Collective Impact-projektet.

”Traditionel jordfordeling er et fint redskab, men den multifunktionelle dimension er genial, fordi det ikke blot giver landmændene mulighed for at bytte jord, så de får nogle fordele i forhold til deres daglige drift og dyrkning af egne marker. Det giver også mulighed for at involvere ildsjæle og

frivillige borgere på egnen og skabe løsninger, der kommer alle til gode på den lange bane,” siger Line Byskov og fortsætter:

”Vi er i fuld gang med et projekt om at genoprette Nørresø – et større vådområde i Nordfjends. Men arbejdet med multifunktionel jordfordeling har bragt mange spændende idéer til torvs, som vi nu skal arbejde videre med. Området har et stærkt forningsliv, som af borgerne er nævnt som én af de ting, der skal værnes om og styrkes – sammen med blandt andet købmanden i Hald, den lokale skole og daginstitutionen. Desuden er der kommet idéer med stier, der forbindes i et større naturområde – samt en såkaldt fjordsti langs kysten. En landmand har endda selv foreslået shelters på noget af hans jord, der lig-

Landmænd som idégeneratorer

I den brede befolkning er Skive Kommune måske mest kendt for at have opfostret en lang række af kulturpersonligheder, som fx skuespillerne Ulf Pilgaard og Preben Kristensen, filminstruktøren Per Fly, bandet Duné, musikeren Mads Langer og komikeren Rune Tolsgaard. Derudover er den lokale musikfestival, jeg tror vores lokale musikfestival, Skive Festival, på få år vokset til en af Danmark største. Men Skive er også rig på landmænd, der gennem generationer har dyrket jorden, hvad enten det er fed muld eller mere krævende,

Et stort ønske blandt Skives borgere og landmænd er at gøre naturen mere tilgængelig og sammenhængende, blandt andet via en fjordsti og stier, der forbinder et større område i Nordfjends.

Foto: XXX

sumpede områder tæt på Limfjorden. En af dem er Rasmus Boudigaard, som driver et landbrug på 200 hektar i Nordfjends. Han har 300 køer og dyrker desuden græs- og majsmarker. Han har som mange andre landmænd i kommunen deltaget aktivt i nær ved 10 borgermøder og workshops om jordfordeling – ikke bare som landmand, men også som aktiv borger i byen, der gerne vil være med til at tiltrække nye tilflyttere til Skive Kommune.

”Vi landmænd har selvfølgelig interesse i at få mere sammenhængende marker tættere på vores bedrift. Men det handler også om, at vi gerne vil genere folk mindst muligt med vores landbrugsmaskiner, som fylder meget på vejene, når vi kører ud til marker langt fra gården. Og når vi, som følge af jordfordelingen, får mere sam-

erhverv, at vi kan være med til at gøre noget for at øge Nordfjends og give folk bedre mulighed for til naturoplevelser. Og Boudigaard har været en stor sidegevinst for projektet at få en dialog og en bytte noget af den jord, der os jordbrugere og de græsbeholdere i området. Det har været en vej for forståelse for skadeværdier, og det er vigtigt, at skadeværdier, ejendomme. Hvilket igen drage nytte af fremover også i andre sammenhænge og jordfordeling,” fastslår Rasmus Boudigaard. • hans kolleger aktivt siden forsøgene med jordfordeling og multifunktionel

PÅ FORKANT Vi skal fortælle en ny historie

Faaborg-Midtfyn Kommune har lavet en differentieret udviklingsstrategi, for at tilgodese kommunens meget forskellige områder. Udfordringen ligger i at kommunikere en ny historie ud, siger strategisk

Af Laura Engstrøm

Kender man lidt til Faaborg-Midtfyn Kommune vil man vide, at der er stor forskel mellems kommunens egne. Befinder man sig i den nordlige del, har man let adgang til Odense og til motorvejen, er man midt på øen, er man blandt bakker og yndige landsbyer, og helt nede sydpå ligger Faaborg og øhavet.

Derfor var det nærliggende for kommunen at formulere en strategi for hvert område, da kommunen blev valgt ud til at være med i kampagnen 'På Forkant' (se boks).

"Vi har valgt at lave tre forskellige strategier i erkendelsen af, at det er en kommune med stor forskellighed. En for det, vi kalder Forstadsbåndet. Nogle vil sige, at det område ligger i Odenses baghave, men vi kan lige så godt vende det om og sige, at Odense ligger i deres baghave. De byer, der ligger der, er begunstiget ved at være tæt på Odense med sine 100.000 arbejdspladser og med en nem adgang til motorvejen. Så har vi Ringe-egnen. De er gode til fællesskab og har mange fri- og efterskoler. Og så er der Faaborg-egnen, der er kendetegnet ved at være en gammel købstad, der ligger meget smukt, men langt fra motorvejen. Så der er stor forskel på, hvilket liv man får, alt efter hvor man bosætter sig i kommunen", siger strategisk udviklingskonsulent i Faaborg-Midtfyn Kommune, Bjarne Brøndgaard.

Workshops med borgere

Netop nu er Bjarne Brøndgaard i færd med at planlægge de sidste af i alt syv workshops. Her er udvalgte borgere, lokale iværksættere og andre interesserter med til at definere, hvilken strategi kommunen skal lave for hver egn.

"Vi hjælper hinanden med at sætte ord på, hvad det er, vi vil i fremtiden. Det er forskellige parametre, vi kigger på alt efter, hvor det er i kommunen", siger Bjarne Brøndgaard.

Der ligger allerede planer om at lave en supercykelsti fra Årslev til det nye sygehus i Odense. Den del af kommunen har ikke oplevet faldende befolkningstal.

"Længere sydpå har vi endnu ikke tomme huse, men vi skal da gøre noget for at det er attraktivt for unge børnefamilier at flytte dertil og at blive der. Der er mange enkeltmandsvirksomheder i den del af kommunen, og det kunne være, man skulle gøre det lettere at starte virksomhed op dér", siger Bjarne Brøndgaard og tilføjer: "Grundlæggende handler det om at fortælle en ny historie om Faaborg og Midtfyn. Folk ved godt, der er smukt i det sydfynske øhav, men vi skal hjælpe til med at få defineret, hvad det vil sige at bo her, og hvilke potentialer, der også er".

Oplagt idé

Faaborg-Midtfyn kommune er ikke

den eneste, der har valgt at lave en differentieret udviklingsstrategi i forbindelse med kampagnen. Det er et gennemgående tema, og blandt andre Faxe, Mariagerfjord, Thisted og Tønder (se boks) har også arbejdet med differentiering. Professor i byplanlægning, Gertrud Jørgensen fra Københavns Universitet synes, det ser ud til at være en god idé: "Efter kommunalreformen er der kommet nogle meget store kommuner. Det gør det ekstra relevant at arbejde med differentierede strategier. I Faaborg-Midtfyns tilfælde er det fem gamle kommuner, der nu er samlet til én enhed, så det er fint, at de erkender, at forskellige områder har hver deres styrker og potentialer. Samtidig anerkender kommunen, at den nordlige del er kendetegnet ved, at den er en del af Odense storbyområde, men stadig en del af Faaborg-Midtfyns fællesskab", siger Gertrud Jørgensen.

Mange andre kommuner har ligeledes forskellige udfordringer forskellige steder i kommunen og kunne have glæde af at arbejde på den måde, mener Gertrud Jørgensen.

"Selv i fx Gribskov Kommune, hvor der bor mange velhavende mennesker, er der store udfordringer andre steder i kommunen. Så jeg synes, det er en god ide at tænke differentieret samtidig med, at man internt i kommunen kan lære af hinanden", siger Gertrud Jørgensen. •

Ikke bare smukke bakker

"Smuk natur, som vi har i det sydfynske øhav, kan ikke være et trækplaster i sig selv, for natur er noget, de fleste yderkommuner har. Vi skal definere, hvad det er, vi kan lide her. Der er nogle elementer, der skal understreges. Det kræver en anden fortælling, end at der er et pænt parcelhuskvarter tæt på motorvejen, sådan som vi har i den nordlige del af kommunen. Der er måske nogle, der er

tiltrukket af, at man kan cykle her; andre at man kan ride og atter andre, at man kan sejle. Vi skal have skabt en samlet fortælling, så der er en sammenhæng mellem naturen, og det, den lægger op til", siger strategisk udviklingskonsulent fra Faaborg-Midtfyn Kommune, Bjarne Brøndgaard.

Foto: outdoorsydfyn.com

På Forkant

I sidste nummer omtalte Byplan Nyt kampagnen På Forkant. Det er Erhvervs- og Vækstministeriet v/ Erhvervsstyrelsen, KL og Realdania, der står bag kampagnen, der har iværksat langsigtede udviklingsstrategier i samarbejde med 26 udvalgte kommuner - heriblandt Faaborg-Midtfyn. Fælles for kommunerne er, at de har lignende udfordringer; et faldende befolkningstal, flere ældre og færre børn. Se mere på www.paaforkant.dk

Gennemgående tema

Det er ikke kun Faaborg Midtfyn Kommune, som har arbejdet med en differentieret udviklingsstrategi. Faxe, Mariagerfjord og Thisted arbejder også med temaet. I Thisted arbejdes der med tre forskellige bytyper: Købstaden, Fællesskabsbyer og Friluftsbys. I Mariagerfjord har de fokuseret på de fire byer Hobro, Hadsund, Arden og Mariager. Og i Faxe har kommunen lavet en strategi for 7 af kommunens hovedbyer og en ottende strategi for landdistriktet.

ERHVERVSSTYRELSEN

Realdania

KL

Læs mere om kampagnen på paaforkant.dk.

Statslig planlægning - baseret på dialog

...Nogenlunde sådan kan man opsummere ønsket fra de eksperter og interesseorganisationer, som deltog i **Teknologirådets folketingshøring** om multifunktionalitet i landskabet: Over en kam ønsker de sig politikerne på banen med redskaber til en sammenhængende national planlægning – samtidig med at der lyttes til særinteresserne.

Af Ulf Joel Jensen

Teknologirådet havde helt bevidst vendt formatet på hovedet ved april måneds folketingshøring. Her var det politikere fra alle folketingspartier, der fik lov at stille spørgsmål til de indbudte eksperter. For enkelte var det en smule udfordrende at lægge de politiske hensigtserklæringer på hylden til fordel for nysgerrig spørgelyst – men som helhed gav det en livlig og konsensus-søgende dialog om fremtidens danmarkskort.

National skovpolitik?

Jens Henrik Thulesen Dahl fra Dansk Folkeparti indledte dagen med at ramme hele problemet ind: "Hvem – og ikke mindst hvordan skal vi bestemme, hvordan Danmark skal se ud om 100 år? Vi vil gerne have mere af det hele, men hvordan får vi plads?"

Under den efterfølgende debat om skovdrift, brugte Ida Auken (R) sin spørgetid til at opfordre til en ny national skovpolitik med to spor om hhv. biodiversitet og drift. Mens professor Carsten Rahbek fra Statens Naturhistoriske Museum bragte klimaet på banen ved at minde om, at urørt skov binder 50 % mere CO₂ end skov i drift.

Brug for langsigtet planlægning i

landbruget

Herefter tog deltagerne fat på en dialog om landbruget, hvor Henrik Dahl (LA) rejste en ideologisk problemstilling: "Hvordan skal staten eller andre med nogen ret kunne bestemme over andres jord? Hvis man vil bestemme over jorden, er man vel nødt til at købe den først", lød det næsten retorisk fra politikerne. En præmis som Anker Madsen, chefkonsulent i Friluftsrådet, ikke uden videre accepterede. "Jeg mener, at dialog er vejen frem. Bare se på skovområdet: Her er der en fin tradition for, at skovejere er i god dialog med myndighederne omkring vilkårene for deres drift. Det bør man lade sig inspirere af i landbruget", sagde han – og blev bakket op af Bruno Sander fra Landbrug & Fødevarer: "Landbruget har bare en meget mere kortsigtet form for drift, end man kender det fra skovene. Det er en stor udfordring, men det ændrer ikke ved, at planlægningen på området nødvendigvis skal være langsigtet for at tilgodese hensynet til biodiversitet".

Mere stat – og mere dialog, tak!

Foran politikere og eksperter sad en næsten fyldt Landstingssal. Tilhørerne var en blanding af almindelige borgere og repræsentanter fra forskellige interesseorganisationer, og frokost-pausen summede af halvt fordøjede indtryk fra formiddagens høring.

Selve formen på dagen vakte på dagen vakte stor tilfredshed blandt tilhørerne. Det fordrer debatten og dialogen at lade politikerne lytte og derefter stille spørgsmål. Efter frokost tog man fat på at diskutere, hvilke redskaber der skal til for at arbejde med multifunktionalitet i planlægningsfasen.

"Vi har brug for en national planlægning i forhold til biodiversitet. Vi har i dag ingen nationale prioriteringer på naturområdet, og det er et kæmpeproblem. Vi kan ikke kan forholde os strategisk til nye direktiver på naturområdet fra EU, når vi kun har kommuneplaner som planlægningsredskab", pointerede Jørgen Primdahl fra Københavns Universitet.

Også stadsarkitekt i Aalborg Kommune Peder Baltzer Nielsen efterlyste en mere synlig stat i planlægningen. Han udbad sig nationale prioriteringer på tværs af kommunegrænserne, men var samtidig fortalende for en mere nuanceret tilgang til planlægningen med færre restriktioner. "I byerne har vi forladt tanken om den funktionsopdelte by og opererer med en mere nuanceret tankegang om anvendelser og en mere fleksibel planlægning. Det tror jeg godt, man kan kopiere i planlægningen i det åbne land", sagde Peder Baltzer Nielsen. Han var derfor

også afvisende over for Christian Polls (ALT) spørgsmål, om der skal oprettes flere selvstændige naturzoner i landskabet: "Det tror jeg ikke er vejen frem. Vi skal i stedet forsøge at integrere tingene. Vi skal hele tiden søge dialogen med hinanden og ikke arbejde med flere zoner og flere restriktive opdelinger", lød svaret.

Brug for et grønt danmarkskort

Esben Munk Sørensen er lektor ved Aalborg Universitet og uddannet landinspektør. Og så er han en varm fortaler for jordfordeling som et instrument til at implementere planlægningen i den fysiske virkelighed.

"I Danmark har vi faktisk en lang tradition for at udvikle nationale planer og udmønte dem lokalt". Genoprettelsen af Skjern Å er et glimrende eksempel på det, og redskabet, man benyttede sig af, var jordfordeling. Det er dialogbaseret, simpelt og uhyre effektivt", lød det fra lektoren – som dermed næsten skød et selvstændigt tema for dagens afslutning i gang.

For tanken om jordfordeling som et forholdsvis enkelt og håndterbart instrument til at sikre den nationale planlægning, vakte tydeligvis genklang både hos politikere og tilhørere i salen. Således ville Maria Reumert Gjerding (ENH) helt konkret vide, hvordan vi kan lykkes med at få gang i jordfordelingen, så man hurtigst muligt kan sikre større sammenhængende naturområder?

"Tænk på landmanden. Sæt jer i hans sted", lød svaret fra Esben Munk Sørensen. "Hvis man vil have en landmand til at flytte sin virksomhed, så har han brug for en økonomisk kompensation. Derfor skal vi have jordfordeling på finansloven".

Jørgen Primdahl afsluttede med en opfordring til politikerne: "Se mod Holland, se mod Skotland, hvor man har gjort det muligt for grupper af brugere at erhverve naturområder på lempelige vilkår. Hent inspiration fra vores nabolande og genindfør så landskabsplanerne. Vi har brug for en langsigtet planlægning – vi har brug for et grønt danmarkskort". •

Plankalender

- 08-09
Jun

Bits og bytes i miljøforvaltningen. Natur & Miljø 2016
www.Naturogmiljø2016.dk
- 31. Aug-01. Sep

Omdannelse af almene boligområder
www.byplanlab.dk
Albertslund
- 12
Apr

Faciliteret ledernetværk
www.arkitektforeningen.dk
København
- 13
Apr

Regnvandskonsulent – LAR løsninger for professionelle
www.lgn.ku.dk
Nødebo
- 18
Apr

Lancering af bog om Peter Bredsdorff
www.byplanlab.dk
København
- 18
Apr

Boliger til flygtninge – og alle andre
www.byplanlab.dk
Vejle
- 26
Apr

Ejendomsudvikling – med fokus på rådgivningen
www.Universe.ida.dk
Vejle
- 28
Apr

Servitutter
www.Universe.ida.dk
Vejle
- 11-12
Maj

Professionel kreativitet
www.arkitektforeningen.dk
København
- 30-31
Maj

Biogas
www.Fvc-kursus.dk
Silkeborg
- 01-02
Jun

Bygge- og anlægsprojekter på forurenede jord
www.Fvc-kursus.dk
Silkeborg
- 08-09
Jun

Bits og bytes i miljøforvaltningen. Natur & Miljø 2016
www.Naturogmiljø2016.dk
Nyborg

Er du vores nye kollega?

dansk byplan
laboratorium

Redaktør og kursusleder i Byplanlaboratoriet

Elsker du at debattere fremtidens byer og landskaber? Har du et bredt netværk og skriver du engageret og medrivende? Så er det dig vi leder efter. En af vores kursusledere er gået på pension; derfor søger vi en ny medarbejder til vores tværfaglige team.

I Byplanlaboratoriet er vi alle generalister og løser mange forskellige opgaver. Vi har et stærkt landsdækkende fagligt netværk at trække på. Det er vigtigt for os, at du har kommunikative og analytiske evner og er indstillet på at trække på netværket.

Dine arbejdsopgaver vil bestå i at:

- Udvikle og gennemføre kurser og seminarer i samarbejde med resten af teamet
- Redigere magasinet Byplan Nyt
- Forfatte Byplanlaboratoriets nyhedsbreve
- Styrke Byplanlaboratoriets profil på de sociale medier
- Skrive artikler til magasinet Byplan Nyt og til byplanlab.dk

Se det fulde stillingsopslag på byplanlab.dk

Ansøgningsfrist: **13. juni kl. 12.00**

